

המצוינים במנחה טהורה וביד דוד כאן ובחדושי הגר"ז בענגיס ח"ב י, ב הערה 1; אבני נזר או"ח שכא; תנט, ז. ויש מי שהטעים לאידך גיסא; הואיל והקרבנות הכבש אחת היא, לתמיד או למוסף, לכך נחשבים כמצוה אחת, ובמצוה אחת כשיש מעלה מסוימת לעשותה למחר, אין לחוש להעברה על המצוות. ואעפ"י שיש כנגדה מעלה אחרת, מ"מ אין חשש העברה כל שממתיך בגלל עדיפות ומעלה מסוימת (ע' בשו"ת חכם צבי ק).

ויש מי שכתב שבכל שאר מקומות אכן אין להסתפק בדבר, שודאי אין להחמיץ את המצוה הבאה עתה משום מצוה שלאחר זמן, ורק כאן שכבר חלה עתה חובת 'תשמרו' כלפי התמידין של מחר, שהרי חייבים להכינו ארבעה ימים קודם הקרבנות, כדלהלן (עפ"י הגהות רא"מ הורביץ ז"ל מפניסק סוכה כה. וע' באבי עזרי [קמא] תפילה ג, יא שדחה ראיתו).

ובתוס' יומא לד: מ' לכאורה שיש להמתין ולעבור על המצוה המזומנת כדי לקיים המצוה שלאחר זמן, שהיא עיקר יותר. וכן הוציא מדבריהם בשו"ת רב פעלים ח"ב נד. וע"ע במובא בובחים פט.

לעולם דאית להו ולקדם, ודקא קשיא לך שלא יהא דבר קודם – מצוה בעלמא הוא. וזהו ששנינו 'התמידין אין מעכבין את המוספים' – שאם הקדים קרבן מוסף לקרבן התמיד – יצא ידי חובתו. ונראה לפי זה שהמתפלל תפילת מוסף לפני שחרית [כגון שסבר שכבר התפלל שחרית ואח"כ הוברר שלא התפלל, וכיוצא בזה] – אינו חוזר ומתפלל מוסף (עפ"י שו"ת הרשב"ש סג). וכן כתב הרשב"א לדינא – הביאו הרמ"א (או"ח רפא). וע"ש בהגר"א – שהרי תפילות כנגד תמידין נתקנו, ובפירוש שנינו בתוספתא שהמתפלל מוסף קודם שהקריבו תמיד של שחר – יצא. וכן כתב הריטב"א במגילה כ: ואולם בערוך השלחן (שם ז-ז) פקפק בזה שהרי כתבו התוס' שמדרבנן אם הקריב קודם תמיד של שחר – פסול. ובאגרות משה (או"ח ח"ד סח) דחה דבריו.

בגדר דין זה, האם הוא דין קדימה למעשה ההקרבה, וכמו תדיר קודם לשאינו תדיר, או דין המתחס לזמן קרבן התמיד בעצם; מו"מ בשיטות התוס' ושאר ראשונים – ע' בקובץ שעורים פסחים נה; שעורי ר' שמואל עמ' קסו-קסח; ברכת מרדכי ח"א יג; משאת המלך ודבר שמואל פסחים נח.

דף נ

דכתיב בבקר בבקר בהיטיבו את הנרת יקטירנה אי לאו דעבד הדלקה מאורתא, הטבה בצפרא מהיכא. מכאן הקשו הראשונים (ע' בשו"ת הרשב"א שט; החינוך צח) על דברי הרמב"ם (תמידין ג, יב. ע"ש בכס"מ) שהטבת המנורה בבוקר היינו הדלקתה. ואילו בסוגיתנו משמע שלא היתה אלא הדלקה אחת – בערב, וההטבה היינו הדישון.

ויש מפרשים שלדעת הרמב"ם הכל בכלל הטבה, שאם מצא נר דלוק ואינו דולק יפה, מטיבו כדי שידלק כיאורת, ואם מצא שכבה – מדליקו. וזהו שאמרו כאן כיון שאמר הכתוב להטיב בבקר, נשמע מזה שקדמה הדלקה מבערב, שאם לא כן אלא מדליק עתה לראשונה, אין כאן 'הטבה' (עפ"י לחם משנה שם). ואכן נראה שאם לא הדליק בין הערבים מחמת אונס, אין מדליק בבוקר, שאין הדלקת הבוקר אלא השלמת הלילה אבל עיקר הדלקה בלילה, כדכתיב מערב עד בקר (עפ"י חזו"א לו, ח).

ושיטת רש"י כאן ובכמה מקומות נראית כדעת שאר הראשונים, שלא היתה הדלקה אלא בערב. וכן כתבו בדעת הראב"ד –

ע' בכסף משנה שם. עוד בבאור שיטת הרמב"ם – ע' בית ישי קכג, א. וע' בספר מנחה טהורה להלן פח: ויש לפרש לשיטת הרמב"ם דיוק לשון המשנה 'ולא את המנורה אלא בשבעה נרותיה בין הערבים' – לשם מה משמיענו התנא מנין הנרות? אלא מפני שבבוקר אינו מדליק [להרמב"ם] את כל השבע כאחת, שהרי ההטבה מחולקת לחמש ושתים (כביזמא לג-לד), ואם נכבה נר אחד – היה מטיבו לבדו. ואולם חינוך המנורה צריך שיהא על ידי הדלקת כל נרותיה גם יחד, וזה שייך רק בהדלקה שבבין הערבים, וזהו שאומר 'בשבעה נרותיה – בין הערבים' (עפ"י שבט הלוי ח"ו קונטרס הקדשים י, ד. וע"ש דרכים נוספות. וע"ש עוד בס' יא בבאור הסוגיא לשיטת הרמב"ם ולשאר הראשונים).

(ע"ב) 'תנו רבנן, אילו נאמר מנחה מחצית הייתי אומר מביא חצי עשרון מביתו שחרית... תלמוד לומר מחציתה בבקר ומחציתה בערב מחצה משלם הוא מקריב... נטמא מחצה של בין הערבים או שאבד... תלמוד לומר מחציתה בבקר ומחציתה בערב'. נראה שבתחילה דרש ממשחציתה הראשון, שכשמביא יביא מנחה שלמה. ואחר כך דרש ממחציתה בערב – שגם בזה יקריב מחצה מתוך שלם – באופן שאבד או נטמא החצי של בין-הערבים (כ"ג פשוט. וכ"מ בפסקי הרי"ד. וע"ע ב'חדושי הרשב"א' דרך אחרת).

מחציתה – בגימטריא: מחצה משלם (בעל הטורים – צו ו, י).

רבי יוסי (בשטמ"ק: ר' דוסא) **אומר: תאפינה רבה. אית ליה נא ואית ליה נאה.** מהרמב"ם (מעשה הקרבנות יג, ג) נראה שפרש שאופה רק פעם אחת, ואופה רק מעט ('נא') ואחר כך קולה במחבת (עפ"י כסף משנה שם. ונראה שלא גרס 'רבה' אלא 'רבה', כלומר אפיה שאינה גמורה שעדיין המנחה רכה. [וקרוב לזה בפירוש הראב"ד לתו"כ פ' צו ד]. והחזו"א (כו, ט) פרש להרמב"ם 'תאפינה – רבה' כלומר יש כאן ריבוי, לרבות שתיהן, נא ונאה. ע"ש).

תפיני – תאפינה נאה, ואי אפי לה מאתמול אינשפה לה' – וכיון שכתוב בחביתין 'חוקה', הרי שכל הכתוב בה מעכב, ואם אינה נאה – פסולה. ועוד, אפילו דברים שאינם אלא מצוה שלכתחילה בקרבן, דוחים את השבת, שהרי אם תאמר אינו דוחה, שוב אינו ראוי למצוותו, והלא כלל הוא 'כל שאינו ראוי לבילה – בילה מעכבת בו' (טהרת הקדש). צ"ע לפי"ז מאי שנא ממה שאמרו (עב). שאם נקצר ביום כשר – אין קצירתה דוחה שבת. הרי שדין שאינו פוסל בדיעבד, אין דוחים שבת בגללו. וע"ע בחזו"א כה, ה.

[אעפ"י שמכל מקום מטגנה לאחר האפיה, והרי הטיגון מסלק את נויה בגלל השחרות כדלעיל, צ"ל שמ"מ כאשר אפיה מאתמול אינה נאה וראויה כלל, משא"כ בטיגון גרידא. או יתכן שהטיגון אינו מכערה אלא אם נעשה קודם אפיה שהבצק נדבק למחבת, הלכך כשאופה תחילה נשארת נאה גם לאחר הטיגון].

דף נא

'או כלך לדרך זו, ריבה כאן שמן וריבה במנחת פרים ואילים שמן, מה להלן שני לוגין לעשרון אף כאן שני לוגין לעשרון...' – שהרי הכלל בכל מקום 'תפשת מרובה – לא תפשת, תפשת מועט –

ד. אין פוחתים משה טלאים מבוקרים בלשכת הטלאים [מלבד שני התמידין של היום הנוכחי]. לא פורש טעם למנין זה, ונראה שכך קבעו חכמים, שמא יארע ולא ימצאו טלאים מבוקרים ארבעה ימים (רש"י). ונתנו סימן לדבר, שלא לטעות במנין – בכדי תמידין של שני ימי ר"ה ושל שבת הסמוכה להם.

דף נ

- פז. א. האם מקריבים תמיד של בין הערבים כאשר לא הקריבו תמיד של שחר?
ב. האם מקטירים קטורת בין הערבים כשלא הקטירו שחרית?
ג. האם מחנכים את מזבח הזהב בקטורת של בין הערבים? מתי וכיצד מחנכים את מזבח העולה, את השלחן ואת המנורה?
ד. האם יחיד או ציבור יכולים להקטיר קטורת בנדבה, על אחד מן המזבחות?

א. כאשר נתחנך המזבח והיה ראוי להקריב עליו תמיד של שחר, ולא הקריבו – מקריבים תמיד של בין הערבים. ואולם אם היו מזידיים, לדברי רבי שמעון, אותם כהנים לא יקריבו תמיד של בין הערבים אלא כהנים אחרים.

א. כהנים מאותו משמר. או אפשר קנסו את כל המשמר ויקריבו כהני משמר אחר (עפ"י 'חדושי הרשב"א').

ב. משמע ברמב"ם שאין הלכה כן אלא כחכמים שלא קנסום.

אם לא נתחנך המזבח בבקר – לא יקריבו בין הערבים. (רק כאשר את הכבש אחד תעשה בבקר או ואת הכבש השני תעשה בין הערבים. ופרשה זו בחינוך המזבח מדברת, בסדר 'תצוה').
יש אומרים שלפי דעת תנאים אחת, מחנכים את המזבח בתמיד של בין הערבים, עכ"פ כאשר היו אנוסים או שוגגים מלהקריב בשחר (ע' עמק הנצי"ב ספרי פינחס יב עפ"י ר"ש בתוספתא פ"ז [ויש שהגיהו הגרסה בתוספתא]; 'שאלת הכהנים תורה' – עפ"י רבי ביומא לד:).

ב. מקטירים קטורת בין הערבים גם כשלא הקטירו בבקר, ואפילו במזיד [שאפילו לרבי שמעון אין לגזור בקטורת, כיון שאינה מצויה לכהנים, ומעשרת, חביבה היא על הכהנים ולא יבואו לפשוע בה]. אמר רבי שמעון: וכולה היתה קרבה. כלומר, מנה שלם, ולא חצי.

משמע מדברי התוס' שחכמים חולקים וסוברים שלא היתה קרבה שלמה.

לענין חינוך המזבח בקטורת של בין הערבים – מחלוקת תנאים, כדלהלן.

כתב בספר קרן אורה, נראה שלא אמר ר' שמעון שלימה היתה קרבה אלא כשלא נתחנך המזבח, אבל אם נתחנך ולא הקטירו בבקר – אין מקטיר שלימה. ואולם בתוס' (ד"ה במה) לכאורה אין במשמע כן.

ג. חינוך מזבח הפנימי – נחלקו תנאים האם נעשה בקטורת של בין הערבים (כמו הנרות), או אין מחנכים אלא בשל שחר (כמזבח העולה). ואמר אביי: מסתבר כמאן דאמר של בין הערבים. (וכן פסק הרמב"ם – תמידין ומוספין ג, א).

מזבח העולה – בתמיד של שחר (כנזכר לעיל).

השלחן – בלחם הפנים בשבת (שלעולם אין השלחן מקדש הלחם אלא בשבת).

המנורה – בהדלקת שבעה נרותיה בין הערבים.

ד. אין קטורת באה נדבה לא מן היחיד ולא מן הציבור, לא בפנים ולא בחוץ (לא תעלו עליו קטרת זרה; את שמן המשחה ואת קטרת הסמים לקדש, ככל אשר צויתך יעשו). אחת היתה שעלתה ליחיד – בקרבן הנשיאים, והוראת שעה היתה.

פ. א. מנחת חביתי כהן גדול – כיצד היתה באה וכיצד מעשיה?

ב. הקריב חציה בבוקר ואבד החצי השני, או שמת הכהן הגדול ומינו אחר תחתיו – מה יעשו בערב?

ג. האם היו אופים מנחת חביתין בשבת, ומהו המקור לכך?

א. מביא עשרון שלם מביתו וחוצהו (בכלי שרת). ונחלקו רבי יוחנן ורבי אלעזר (ח). האם מתקדשת שלמה בדוקא או אף לחצאין). מחצה מקריב בבקר ומחצה בין הערבים.

כיון שנתקדשה בכלי קדושת הגוף, לכך לישתה ועריכתה ואפיתה (בתנור של מתכת) – בפנים העזרה. וטעונה טיגון ואפיה. ונחלקו תנאים ואמוראים האם מטגנה ואח"כ אופה (ת"ק דברייתא; רבי חנינא) או להפך (רבי; רבי יוחנן). ויש דעה (ר' יוסי. ו"ג: ר' דוסא) שאופה ומטגנה וחוזר ואופה. (דורש תפיני – תאפה נא ותאפה נאה [וכן משמע אפיות הרבה. ערש"י פ' צו]. יש מפרשים שיטתו שמטגנה ואח"כ אופה, רק צריכה להיות נאה בשעת האפיה, כלומר גדולה ומרוקעת. ו"מ: שירככנה בשמן (עפ"י רש"י). וברמב"ם נראה שפרש אופה מעט ואח"כ מטגנה).

הרמב"ם הזכיר במנחת חביתין 'מרחשת'. יש מפרשים מפני שיש לאפותה 'רכה' ומרחשת מעשיה רכים (מרכבת המשנה תמידין). וי"א שכשרה בין במחבת בין במרחשת (עפ"י 'הדושי הגרי"ז). ויש מי שהגיה בדברי הרמב"ם 'מחבת' (עפ"י חזו"א).

ב. הקריב חציה בבקר ואח"כ אבד חציה השני, או שמת הכהן ומינו אחר תחתיו – יביא עשרון שלם ויקריב חציו. והחצאים הנותרים תעובר צורתן (=ייפסלו בלינה) ויצאו לבית השריפה. (מחציתה בבקר ומחציתה בערב – מחצה משלם הוא מקריב. ור"ש שאינו דורש וא"ו, דרש מאתה שהכה"ג שנתמנה מביא עשרון שלם וחוצהו. להלן נא:).

א. אם לא הקדיש מראש אלא מחצה [למאן דאמר קדושה לחצאין, לעיל ה], המחצה הותר כיון שלא נתקדש קדושת הגוף, אינו יוצא לבית השריפה אלא הולך לים המלח, כדין מותר עשירית האיפה (עפ"י ירושלמי שקלים ז, ג ובמפרשים). ויש אומרים שהמחצה השניה נפדית וקריבה (כן פרש בחזו"א לד, ב בדברי התוס' בסוגיא).

ב. יש מי שכתב בדעת הירושלמי, שהכהן הגדול המתמנה, יקריב את כולה; מחצה לשם מנחת חביתין ומחצה לשם מנחת חינוך (עפ"י פרוש ר' שמואל בר"ש שקלים פ"ז).

ג. מנחת חביתין דוחה שבת [וטומאה] משום שנאמר תפיני – תאפינה נאה, ואם נאפית מאתמול – אינה נאה. (רב הונא. ורב יוסף הקשה הלא יכול לשמרה בכבישת ירק). תנא דבי רבי ישמעאל: תעשה – ואפילו בשבת. אביי אמר: סלת מנחה תמיד – הרי היא כמנחת תמידין. רבא אמר: על מחבת – מלמד שטעונה כלי, ואם אופה מאתמול הלא נפסלת בלינה, אלא ודאי נאפית בשבת. (והקטרתה שדוחה שבת, למד מתעשה או מסלת מנחה תמיד. תוס').